

مقدمه

کشور ایران به دلیل برخورداری از سابقه و گستردگی در حوزه فرهنگ و هنر، از سالیان پیشین در اکثر مجامع و سازمان‌های بین‌المللی در سطوح جهانی و منطقه‌ای عضویت مؤثر داشته است. این روند امروزه نیز با توجه به تنوع و تخصصی‌شدنی که در حوزه‌های مختلف زندگی انسان‌ها به وجود آمده است، با گستردگی بیشتر ادامه یافته است. یکی از حوزه‌هایی که بخش‌های متعددی در آن ایجاد شده، حوزه هنر است که تنوع قابل توجهی در آن به وجود آمده است. تئاتر و به عبارتی نمایش یکی از هفتگانه‌های هنر است که به فراخور خود از چندین بخش تشکیل می‌شود. از بخش‌های مهم هنر نمایش، حوزه منتقدانی است که با نقد خویش پویایی و تداوم را می‌توانند در هر حوزه‌ای ایجاد کنند و هنر نمایش بدین وسیله می‌تواند روند رو به‌بودی را برای دست‌اندرکاران خود فراهم آورد. گرد آمدن مجموعه‌ای از منتقدان باعث می‌شود تا ضمن تبادل آرا و افکار خود به ارتقای سطح انتقاد خویش پرداخته و بر هنر نمایش تأثیر عمیق‌تر و کاراتری بگذارند. بنابراین هرچه گستره نگاه منتقد وسیع‌تر باشد و از دانش و تجربیات بیشتری استفاده کند، بهبود کیفیت و ارتقای سطح این هنر را می‌توان انتظار داشت.

معرفی مختصر «کانون بین‌المللی منتقدان تئاتر»^۱

- کانون بین‌المللی منتقدان تئاتر یک سازمان بین‌المللی غیردولتی است و جزو سازمان‌های درجه B وابسته به یونسکو است. این کانون در ذیل مؤسسه بین‌المللی تئاتر (ITI) قرار دارد و از سال ۱۹۵۶ (۱۳۳۵ هـ.ش) در پاریس تأسیس شد. مدیر فعلی این کانون آقای پرفسور یوان چیول کیم اهل کره جنوبی است.

- اهداف تشکیل این کانون، گردهم‌آوردن منتقدان جهان برای بهسازی همکاری‌های بین‌المللی، گستردن نقد تئاتر به عنوان یک رشته، کمک به توسعه پایه‌های روشمندانانه نقد، حفاظت از منافع اخلاقی و حرفه‌ای منتقدین تئاتر و بهبود حقوق عمومی اعضای آن و افزایش تبادلات فرهنگی، است.

- این کانون برای هر دو سال یکبار همایش برگزار می‌کند.

- شهریه عضویت در این کانون سالیانه (با توجه به تعداد اعضای ایرانی) ۱۲۰ یورو است.

- در حال حاضر ۵۰ کانون ملی از ۲۷ کشور در عضویت این کانون قرار دارند که کانون ملی منتقدان تئاتر جمهوری اسلامی ایران نیز جزو اعضای آن است.

شرایط موجود در ایران

شعبه کانون بین‌المللی منتقدان تئاتر در ایران از سال ۱۳۶۹ به صورت رسمی راه‌اندازی شده است و اساسنامه و آیین‌نامه مختص به خود را دارد که برگرفته از اساسنامه کانون بین‌المللی است.

کانون ملی منتقدان تئاتر جمهوری اسلامی ایران زیر نظر انجمن نمایش اداره کل هنرهای نمایشی قرار دارد و از سوی این اداره کل مورد حمایت مالی قرار می‌گیرد.

این کانون (تا پایان سال ۱۳۸۶) دارای ۴۱ عضو داخلی است که از این تعداد ۲۱ نفر آن در عضویت کانون بین‌المللی منتقدان تئاتر هستند.

این کانون به‌عنوان شعبه خاورمیانه‌ای کانون بین‌المللی بوده و دارای حق رأی است.

نتایج قابل پیش‌بینی عضویت ایران در این کانون

- شرکت در فستیوال‌ها و مجامع بین‌المللی،

- تبادلات علمی - فرهنگی و ارتقای سطح نقد هنری،

- ایجاد زمینه‌های مناسب برای حضور بین‌المللی هنرمندان تئاتر در ایران و بالعکس،

- شرکت در برنامه‌ها و دوره‌های ویژه در این کانون،

- حضور گسترده‌تر ایران در سطح بین‌الملل - به‌ویژه در حوزه‌های تخصصی.

- تحکیم نظارت دولت بر این سازمان غیردولتی،

- ایجاد ردیف ثابت برای پرداخت هزینه‌های مربوط به این کانون.

ذکر دو نکته قابل تأمل در مورد لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی در کانون بین‌المللی منتقدان تئاتر ضروری به نظر می‌رسد:

الف) اجازه اعطای کمک به صورت کلی

به نظر می‌رسد نحوه پیش‌بینی موضوع امکان کمک توسط دولت در لایحه پیشنهادی با اصل ۸۰ قانون اساسی مغایرت دارد. طبق اصل ۸۰ قانون اساسی «گرفتن و دادن وام یا کمک‌های بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد». مستفاد از اصل ۸۰ مزبور آن است که به لحاظ اهمیت موضوع اعطای کمک، تشخیص دولت در مورد مصلحت اعطای کمک به تنهایی کفایت نمی‌کند و مجلس باید بر این تشخیص صحه بگذارد و آن را تصویب کند. از لوازم منطقی صلاحیت مجلس در تصویب اعطای کمک توسط دولت، مشخص بودن موضوع، ضرورت و میزان کمک و نحوه اعطای آن است، در حالی که در متن پیشنهادی درخواست اجازه کمک به صورت کلی و بدون ذکر جزئیات کمک مورد نظر، مطرح شده است که در واقع به منزله نوعی تفویض اختیار عام و واگذاری حق و صلاحیت قانون‌گذاری مجلس به دولت است که مغایر اصول ۸۰ و ۸۵ قانون اساسی است.

ب) اجازه تعیین و تغییر دستگاه اجرایی طرف عضویت به دولت

به نظر می‌رسد اجازه تعیین و تغییر دستگاه اجرایی طرف عضویت به دولت ترتیبی که در لایحه پیشنهادی مطرح شده است به منزله نوعی تفویض اختیار قانون‌گذاری توسط مجلس به دولت است. توضیح آنکه بر طبق اصل ۱۳۳ قانون اساسی، تعداد وزیران و حدود اختیارات هر یک از آنان را قانون (مجلس) تعیین می‌کند. بدیهی است این صلاحیت مجلس به طور کلی یا جزئی یا به نحو ضمنی قابل واگذاری به دولت نیست، اما اجازه تعیین و تغییر دستگاه اجرایی طرف عضویت توسط دولت، حسب مورد به منزله اعطای مجوز تعیین اختیار یک وزارتخانه (دستگاه اجرایی) یا تغییرات اختیاری آن به دولت است که با توجه به نکات پیش‌گفته، مغایر اصل ۱۳۳ و اصل ۸۵ قانون اساسی به نظر می‌رسد.

نتیجه‌گیری

با توجه به اراده دولت محترم جهت حضور گسترده‌تر در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی و با توجه به اینکه هزینه‌های مربوط به عضویت در این کانون از سوی اداره کل نمایش‌های هنری معاونت هنری وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی پرداخت می‌شود و همچنین حضور گسترده و فعال منتقدین ایرانی در این کانون به نظر می‌رسد الحاق به این کانون با در نظر گرفتن نکات فوق‌الذکر برای تأمین منافع ملی مثبت باشد.